

Új gazdasági és politikai világrend – az emberi társadalom fejlődésének föltétele

Olyan történelmi korszakban élünk, amelyben a néptömegek egyre többet foglalkoznak sorsuk alakulásával, és irányítását saját kezükbe kívánják venni. Ez a törekvés, amely nemcsak nemzeti, hanem nemzetközi viszonylatban is egyre inkább megnyilvánul, elvezetett a gazdasági és politikai világrend történelemformáló szerepének felismeréséhez és annak a meggyőződésnek a kialakulásához, hogy a jelenlegi, régi gazdasági és politikai berendezés már nem felel meg a haladás szükségleteinek, és azt egy újnak kell felváltania. E váltást egyre fokozottabb figyelemmel kísérik a politikusok, közgazdászok, jogászok, szociológusok; a kérdés az utóbbi időben számos nemzetközi tudományos vagy politikai jellegű tanácskozás napirendjén szerepelt. Ez irányban fontos lépést jelentett az ENSZ közgyűlésének 1974 tavaszán megtartott VI., rendkívüli ülészaka és az ott elfogadott — az új gazdasági világrend megteremtésére irányuló — nyilatkozat és akcióprogram.

A Román Kommunista Párt az utóbbi két évtizedben alkotó módon járult hozzá a kérdés fölvetéséhez és a megoldási módok kidolgozásához. A XI. kongresszus a nemzetközi helyzet, a nemzetközi erőviszonyok elemzése alapján hozzájárult az új gazdasági és politikai világrend szükségességének megvilágításához, annak tudatosításához, hogy az e téren végrehajtandó változások nem konjunkturális jellegűek, nem egyes politikusok vagy csoportok óhajai vagy egyes országok, országcsoportok részéről kiinduló törekvések, hanem az emberiség további fejlődésével kapcsolatos objektív, történelmi szükségszerűségként jelentkeznek. A kongresszus elemezte az új rend tartalmát, megjelölte létrehozásának módjait, és nyomatékosan felhívta a figyelmet arra, hogy e téren nem formális, hanem a világ gazdasági és politikai szerkezetét, az államok közötti kapcsolatok egész mechanizmusát érintő, gyökeres változásokra van szükség.

Miért objektív szükségszerűség az új rend kialakítása?

A jelenlegi gazdasági és politikai világberendezés magán viseli a tőkés termelési viszonyok jellegzetességeit: az imperialista nagyhatalmak elnyomják, kihasználják a kis és elmaradott országokat, előnytelen gazdasági és politikai kapcsolatokat kényszerítenek rájuk, kolonialista, neokolonialista politikát folytatnak velük szemben. Erőszak, méltánytalanság, mesterséges korlátok fékeznek az országok széles körű, általános előnyököt biztosító gazdasági és politikai együttműködését.

Bár a szocialista országok erőfeszítései nyomán megkezdődött az áttérés nemzetközi síkon az erőszak politikájáról az együttműködés irányában, az enyhülés folyamata még lassú. A világon sok a megoldásra váró kérdés, számos feszültségi övezet létezik, a konfliktusok katonai összecsapásokhoz vezethetnek.

Mindez és sok egyéb bizonyítja, hogy a kapitalista rend létrehozta belpolitikai és nemzetközi viszonyok már nem felelnek meg a jelenlegi körülményeknek, nem nyújthatnak olyan megoldásokat a mai világot foglalkoztató sokrétű

problémákra, amelyek egybeesnének a haladás és a néptömegek érdekeivel. „Az objektív törvényszerűségek, a társadalmi dialektika, a társadalmi haladás szükségletei megkövetelik a magát az emberi civilizációt veszélyeztető régi béklyók szétzúzását, megkövetelik a társadalmi és nemzeti igazság világának megteremtését mind az egyes államok keretében, mind pedig egyetemes viszonylatban, aminek biztosítania kell a termelőerők, a tudomány és a kultúra, az általános haladás lendületét” — mondotta Nicolae Ceaușescu elvtárs a XI. kongresszuson.

Az új világrend megteremtése elsősorban az erőviszonyok eltolódása, új erőviszonyok kialakulása következtében objektív szükségszerűségként jelentkezik. A régi, a XIX. század végétől a második világháborúig fennálló erőviszonyokat a tőkés érdekeket képviselő társadalmi erők túlsúlya jellemezte. A háborút követő időszakban végbement mélyreható átalakulások megváltoztatták a világ összképét, erőviszonyait. Az imperializmus, a tőkésrendszer működési területének leszűkülése meggyengítette a kapitalista érdekeket képviselő erők befolyását, pozícióit. Ezzel párhuzamosan világszerte erősödött a szocializmus, a haladást képviselő erők befolyása.

Számba véve ezeket az erőket, elsősorban a szocialista világrendszert kell említenünk, amely a világ területének a 26%-át, lakosságának a 33%-át, ipari termelésének pedig 40%-át fogja át. Jelentősen meggyengültek az imperializmus pozíciói a gyarmati rendszer összeomlása következtében, melynek során több mint 1,7 milliárd ember szabadult föl. Ezek az országok és népek önálló gazdasági, társadalmi és nemzeti fejlődésükért küzdenek, és egyre jelentősebb haladó tényezőként vesznek részt a nemzetközi problémák megoldásában is. A világ minden országában számottevő társadalmi erővé fejlődtek a munkásosztály, a parasztság, az értelmiség, a középrétegek, a nők, az ifjúság és más társadalmi kategóriák. Ezek a változások nemcsak szükségszerűvé, hanem ugyanakkor lehetővé is teszik, hogy a nemzetközi élet problémái, az országok egymáshoz való viszonya, egymás közötti kapcsolatainak kérdése újszerűen vetődjék fel, és az új körülmények az eddigtilt eltérő megoldásokat eredményezzenek.

A régi gazdasági és politikai világrendnek újjal való felváltása objektív szükségszerűség számos olyan, a világ egészét érintő probléma szempontjából is, melynek megoldása eddig nem volt lehetséges. Így elsősorban azoknak a fejlődésbeli különbségeknek a felszámolása szempontjából, amelyek a régi rend körülményei között alakultak ki a világ különböző országai között, és amelyeknek okai az államok közötti nem méltányos viszonyok. A gyengén fejlett országok, melyek a világ lakosságának kb. 70%-át foglalják magukban, a világ nemzeti jövedelmének alig 30%-át birtokolják. Egy lakosra jutó ipari termelésük 20-25-ször kisebb, mint a fejlett országokban, az ipar „csúcságait” (elektronika, elektrotechnika stb.) tekintve ez a szám 90-95-tel egyenlő. Sokkal kisebb ezekben az országokban az egy lakosra számított fém-, illetve energiafogyasztás, rendkívül alacsony a munkatermelékenység. Alacsony, és állandóan csökken ezen országok részaránya a világkereskedelemben; az 1960-as esztendő 21,4%-áról 1970-ben 17,7%-ra zuhant, jelenleg pedig 15% alatt van. Ezek a fejlődésbeli szintkülönbségek nemcsak a fejletlen országokra hatnak kedvezőtlenül, hanem fékezik az egész világgazdaság fejlődését: leszűkítik a világpiacot, elmélyítik az időnkénti gazdasági válságokat, nemzetközi feszültségeket idéznek elő.

Az új gazdasági és politikai világrend szükségszerűségként jelentkezik a jelenkori tudományos-műszaki forradalom szempontjából is. E forradalom mélyreható változásokat idéz elő a tudomány és a termelés kapcsolatában, az anyagi és munkaerőforrások felhasználása terén. E forradalom szükségszerűen erősíti a nemzetközi munkamegosztást, az országok közötti kapcsolatokat a tudományos kutatás, a termelés, a kádereképzés terén. Ilyen körülmények között minden egyes ország és az egész világgazdaság fejlődése egyre nagyobb mértékben függ a nem-

zetközi együttműködésben való részvételtől, az országok közötti hatékony együttműködéstől.

Az említetteken kívül a környezetvédelem, az élelmezés problémájának megoldása, a fegyverkezési hajszja megszüntetése és a leszerelés megvalósítása is szükségessé teszi a régi gazdasági és politikai világberendezés felszámolását és újjal, megfelelőbbel való helyettesítését.

Az új gazdasági és politikai világrend vonásai

Az új világrend körülményei között minden ország számára olyan körülményeket kell biztosítani, hogy saját akaratának megfelelően, minden külső beavatkozás nélkül határozza meg gazdasági és társadalmi rendszerét. Ugyanakkor azt is lehetővé kell tenni, hogy minden ország a gazdasági-társadalmi fejlesztésre összpontosítsa erőit, hogy ura legyen nemzeti kincseinek, és szuverén módon döntson felhasználásukról.

Az új gazdasági és politikai viszonyok közepette az egyes országok kapcsolatait a teljes jogegyenlőség, a nemzeti függetlenség és szuverenitás tiszteletben tartása, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás, a kölcsönös előnyök érvényesítése, az erőszak mellőzése kell hogy jellemezze. Meg kell teremteni az összes kis és nagy országok egyenjogúságát, egyenlő részvételi lehetőségüket a nemzetközi problémák megoldásában. Mindez természetesen nem valósul meg egyik napról a másikra, hanem lassan, fokozatosan, az összes abban érdekelt erők összefogásának és közös erőfeszítésének eredményeként. Közös erőfeszítésre van szükség mindenekelőtt azoknak a nemzetközi jogelveknek és jogszabályoknak a kidolgozásához, amelyek az országok egymás közötti kapcsolatait szabályozzák. Az új rend megköveteli az Egyesült Nemzetek Szervezete szerepének fokozódását és más nemzetközi szervezetek létrehozását, a nemzetközi kapcsolatok széles körű demokratizálását. A napjainkban felvetődő bonyolult gazdasági és politikai kérdéseket csupán néhány állam nem oldhatja meg. E problémák rendezése föltételezi minden ország részvételét a teljes jogegyenlőség alapján. Az államok közötti kapcsolatok új elveinek érvényesítésében fokozódó szerepet kell játszaniuk a kis és közepes országoknak.

Az új világrend és a nemzeti szuverenitás

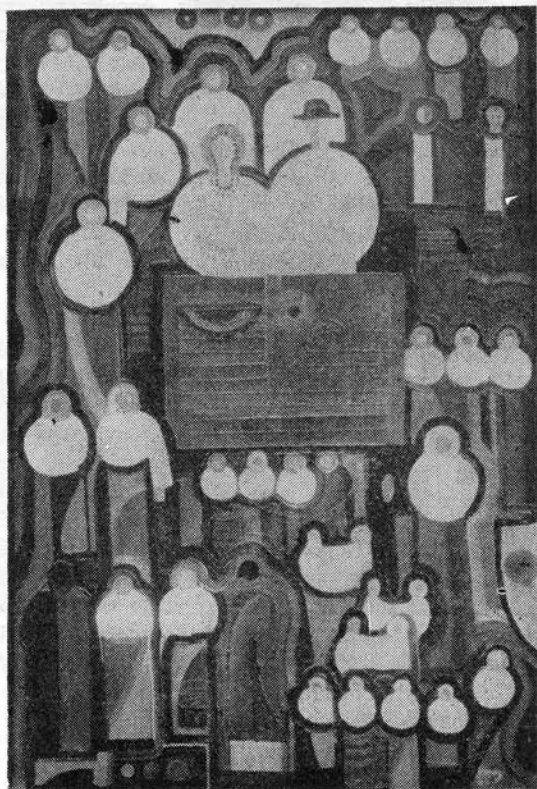
Az új világviszonylatok forradalmi változásokat föltételeznek a gazdasági, társadalmi, politikai élet minden területén. Jellegetes vonása az új rendnek, hogy olyan kapcsolatok kiépítését teszi lehetővé, melyek optimálisan hangolják össze a népek nemzeti érdekeit a nemzetközi közösség érdekeivel. Ennek kapcsán az új rendre a jelenlegi fejlődés két alapvető irányzatának tiszteletben tartása jellemző. Az egyik a nemzetközi munkamegosztás, az országok együttműködésének elmélyülése, a másik az országoknak, nemzetgazdaságoknak az a törekvése, hogy önálló, szuverén alkotóelemként vegyenek részt az államok nemzetközi közösségében. „Maga az élet bizonyítja — szögezi le a Román Kommunista Párt Programja —, hogy a nemzet, a nemzeti állam még hosszú ideig fontos szerepet játszik a társadalomban, az imperialista, kolonialista, neokolonialista politika elleni harcban, a régi egyenlőtlenségen alapuló viszonyok megszüntetésében, az államok közötti kapcsolatoknak új elvekre, a demokrácia, nemzeti méltóság, társadalmi és nemzeti egyenlőség és igazságosság elveire való helyezése szempontjából.”

A nemzeti szuverenitással és az új renddel kapcsolatban számos, eltérő vélemény is elhangzott. Egyesek „világkormány” és más nemzetek föltételezett

létrehozását tartják szükségesnek. Jan Tinbergen, Nobel-díjas holland közgazdász például a nemzetet, a nemzeti szuverenitást idejétmúlt, a fejlődést gátló, feudális maradványnak tartja az új rend viszonyai között.

Ezek a nézetek alaptalanok, a valóságnak ellentmondóak. A nemzeti keret, nemzeti sajátosság a jelenlegi történelmi korszakban a legmegfelelőbb körülményeket teremti meg a társadalmi haladáshoz. Egyébként nemzeti államok nélkül tárgytalanná válna a nemzetközi kapcsolatok problémája is, végeredményben maga az új gazdasági és politikai világberendezés létrehozásának kérdése is.

Társadalmi rendszerének megválasztása minden ország belügye: az új világrend nem tűzi ki célul és nem feltételezi a szocializmus létrejöttét a különböző országokban; nem „szocialista“, de ugyanakkor nem is „kapitalista“ világregend. Feladata, hogy biztosítsa a legkülönbözőbb társadalmi, politikai, gazdasági rendszerű országok együttműködését, az emberi társadalom fejlődésének meggyorsítását.

Antal Imre: Ajándékosztás